

LONDON, 14. MAJA 1971.

LETO XXIV. ŠTEV. 383.

NIČESAR SE NISO NAUČILI!

KJE so časi, ko so jugoslovanski komunisti trdili, da imajo recept za rešitev vseh vprašanj od prostitucije do narodnostnih problemov? Sicer ni nemogoče, da si nekateri manj duševno razviti še vedno domišljajo, da vedo vse, ker obvladajo znanost marksizma, toda vedno bolj kaže, da se njihovo znanje razlikuje, če že ne pri posameznikih pa vsaj po republikah.

Z znanostjo je izhlapela tudi monolitnost: medtem ko niti Stalinu ni uspelo zanetiti spora v jugoslovanskem komunističnem vodstvu, so se po letih razočaranj začeli netiti sami od sebe. Komunistom je vsaj v dnu duše postalo jasno, da njihov marksizem ni prinesel rešitve za nič: vsi problemi so se znova pojavili v prenovljeni ali pa kar stari obliki. Razočaranci ne stojijo več strnjeno, marveč kaj lahko zaidejo v spore.

Tudi Titova rešitev narodnostnega vprašanja za vse večne čase s tem, da ni smel nihče o njem govoriti, je od povedala. Titovci so to tudi priznali, saj sedaj že "rešeno" vprašanje na novo rešujejo. Verjetno je kar največji prenos kompetenc iz centra v republike ob istočasnem sproščanju gospodarstva res edina smer, v kateri je Jugoslavijo še mogoče reševati.

Toda to nekaterim - verjetno nekaterim bolj zakrknjenim - branilcem centralistične Jugoslavije ni všeč. Zato je nekdo skuhal storijo o glavnih eksponentih decentralizacije do konfederativnosti, hrvatskem komunističnem vodstvu. Kdo je ta "nekdo", ni čisto jasno. V Zagrebu kažejo na zunanje ministrstvo in zvezno Udbo. V komunikiju, izdanem po brionskem sestanku 30. aprila, se namiguje na "sovražne elemente v tujini". Kdorkoli si je že zgodbo izmislil, pravi, da imajo Bakarić, Tripalo in Savka Dabčević-Kučan zvezo z Brankom Jelićem in preko njega z Moskvo. Cilj da naj bi bil, ustanoviti "neodvisno" sovjetsko Hrvatsko. Krožile so tudi fotografije, na katerih je bilo videti hrvatske komunistične voditelje z Jelićem.

Vse skupaj je tako noro, da se človek zgrozi, ko pomisli na to, da se morajo danes v Jugoslaviji resno ukvarjati s takimi neumnostmi. Zakaj bi se na primer moral Bakarić obračati na Jelića, če hoče v Moskvo? In zakaj naj bi Bakarić sploh hotel v Moskvo?

Vse kaže na nov izbruh zagrizenosti in sovražstva. Človek se ne čudi, da je Jelić pripravljen sodelovati z Moskvo. Čudi pa se, da je morda celo nekdanjim dobrim

Bakarićevim tovarišem dovolj, če Bakarić želi nekako zadovoljivo urediti mesto Hrvatske v Jugoslaviji, da mu začno podtikati zveze z ustaši. Rezultat takega podtikanja bo kajpak prav obraten, kot si zamišljajo intriganti, ker bo pognal sorazmerno zmerne elemente v skrajnost. To se ne bi dogodilo prvič in prav in samo taka politika v preteklosti je pripeljala Jugoslavijo na rob razpada, počenši z letom 1921 pa preko Aleksandrovega unitarizma in kasnejšega odpora do preureditve države v federacijo.

Vsa ta kolobocija v današnji Jugoslaviji slabo kaže za prenovitev Jugoslavije. Jugoslovanskim narodom je namreč vsaj toliko kot formalne ustavne določbe potrebno nekoliko več medsebojnega razumevanja in strpnosti. Brez tega ne bo funkcionirala nobena ustava. Zvezna vlada pod Ribičičem ima seveda boljši odgovor: Ribičič je 28. aprila naznanil okrepitev "varnostne službe". Toda ali niso nekaj takega poskušali tudi že v prvi Jugoslaviji?

Še beseda o Slovencih: medtem ko je v Zagrebu vladalo razburjenje zaradi napada na Bakarića in druge, so v Sloveniji o vsem tem menda komaj kaj vedeli, še manj so se pa za to zmenili. Slovenska samozavest je razveseljiva, toda bojimo se, da se spreminja v kratkovidnost. Za Slovence ni vseeno, kaj se godi v neposrednem sosedstvu, še manj, če odnošaji med Hrvati in Srbi postajajo vedno slabši. Slovenci se na mestu, kjer smo v Evropi, ne moremo zapirati sami vase, ampak moramo prispevati, da se spori na področju okoli nas blažijo, razmere urejajo in politično življenje moralizira.

*

Čeprav je Tito izbral majski kongres samoupravljalcev v Sarajevu za to, da je dvakrat napadel vse, "ki ruši državo", ne da bi koga osebno imenoval, a se je spravil na 'upokojene generale, ki politizirajo po kavarnah', in zagotovil kongresnike, da misli še naprej držati vajeti v svojih rokah in počistiti partijo, je zanimiva pokongresna psihoza v predstaviških in partijskih organih (z izjemo v Sloveniji?), češ da je treba izvesti sklepe tega kongresa. Pri tem gre vprašati: kakšna organizacija je ta kongres in kakšne kompetence ima napram skupščini, ki naj bi bila vrhovno zakonodajno telo? Če kdo morda misli izkoristiti ta sarajevski kongres za neke vrste puč proti skupščinskim prizadevanjem za ustavno reformo, potem se nam zdi, da ima prav naš domovinski sodelavec, ki na naslednji strani piše, da naj gre Tito v penzijo. Odgovornost za vso to zmedo je v glavni meri njegova, kot je bila njegova odgovornost za opetovano zmedo v jugoslovanski zunanji politiki.

UREDNIŠTVO

ODSTOPI, STARI!

Od domovinskega sodelavca

Dolgo bo trajalo, preden bomo natančno zvedeli, kako so se kregali na seji predsedstva ZKJ zadnje tri dni aprila na Brionih. Jasnó je že zdaj, da so s seje nasprotniki centralizma, posebno pa še Hrvati, odšli kot zmagovalci. Toda vsi skupaj, zveza komunistov kot celota in vsi njeni republiški deli, so bili v brionskem prepiru tepeni. Tepena je bila Zveza komunistov kot vodeča idejnopolitična sila; tepeni so bili komunisti kot voditelji delavskega razreda; tepeni so bili po pravilih, ki so si jih sami postavili. Pokazali so namreč vsem, celo svojim lastnim članom, da ne znajo in ne morejo voditi države.

Sejo predsedstva je zbobnal Tito, ker se mu je zdelo, da tako ne gre več naprej: gospodarstvo je v neredu, komunisti vlečejo vsak na svojo stran, za skupne koristi se pa nihče več ne briga. Tito je celo zagrozil, da bo kmalu javno povedal, kdo so tisti vodilni, ki rušijo enotnost. Izdal se je, da mu popuščanje discipline in več svobode ni všeč. Kolcalo se mu je po starih dobrih časih, ko so nasprotnikom po kratkem postopku pristrigili jezike.

Čete okostenelih, zaostalih komunistov so zato z velikim navdušenjem odkorakale na Brione. Iz gnezd zaostalosti po občinskih konferencah komunistov v Srbiji in iz konference komunistov v zagrebškem armijskem okrožju so prihajali vzpodbudni glasovi. Red je treba napraviti in počistiti z nacionalisti, ki rušijo državo, so dejali. Vsi so domala s prstom kazali na Hrvate in posebno na Mika Tripala, ki je v številnih govorih spet in spet poudarjal republiško suverenost Hrvatske, ne da bi se vsaj od časa do časa poklonil bratstvu in enotnosti in povezanosti, kot to zahteva ustaljeni obred.

Zaostali komunisti s Titom na čelu so se torej pripravljali, da obračunajo s hrvaškimi voditelji, katere je celo ena od podružnic Udbe obtoževala, da se vežejo z ustaši. Pričakovali so, da bodo strnili vrste, počistili z omahljivci in spet krepko prijeli vajeti v roke. Tito je napačno vedoval administrativne ukrepe, kar se pravi povratek na staro. Razprava na seji pa je bila tajna. Še več: svojim občanom sploh povedali niso, da se predsedstvo sestaja. Ves svet je vedel, da predsedstvo zaseda, le doma tega niso vedeli, kljub vsem zagotovilom in neprestanemu govorjenju o javnosti delovanja. V krizi se Zveza komunistov čez noč prelevi spet v staro konspirativno organizacijo. Ker je slaba in ker nima podpore ljudstva, se javnosti kajpak boji.

Na predvečer praznika dela, 1. maja, je bilo končno objavljeno sporočilo o seji. Polno je mlahavih fraz, ponavlja, kar je bilo preje že trikrat rečeno o sovražni dejavnosti in obrekovanju hrvaškega vodstva, ugotavlja gospodarsko krizo, ki je že zdavnaj vsem očita, nežno opozarja, da se je treba boriti proti nacionalizmu, ker se ga sicer tudi drugi oprijemljejo, in poziva k idejni budnosti, enotnosti in tako dalje. Čete okostenelih, zaostalih komunistov se po tem sporočilu zmedeno spogledujejo. Če je ta-

ko, če po vseh teh pripravih naše vodstvo ni spravilo drugega iz sebe, kot nekaj postanih fraz, zakaj bi se pa še borili? Če predsedstvo ni prijelo Hrvatov za ušesa, ker so zganjali nacionalizem, zakaj se pa tudi Srbi ne bi šli carja Dušana in srbsko slavo? Gospodarska kriza seveda na ta način ne bo rešena, a vsaj vsak bo kričal, kot mu bo dalo srce.

Seja predsedstva torej ni nič rešila in nič odločila. Nič ni rešila ne po Titovem nazadnjaškem kopitu, ne sploh. Tito ni napravil reda, ni imenoval razbijačev, ni vzpostavil discipline. Tudi sicer niso rešili ne političnih ne gospodarskih vprašanj. Moje mnenje je, da je čas, ko naj Tito odstopi. Kljub velikim besedam ni uspel. Priznati si mora, da s pozivi k disciplini nikamor več ne pripelje. Časi horuk-socializma in kričečih parol so minili. Tito s svojo zgodovinsko pojavo predstavlja le še muzejsko figuro. Čas je, da odstopi.

Seveda bo Titov odstop pomenil nekaj zmede, a veliko manj, kot jo bo pomenila njegova smrt. Ne le jugoslovanski voditelji, ampak tudi jugoslovanski narodi morajo prej ali slej spoznati, da s kreganjem ne bodo prišli naprej in da iz skupnosti ne morejo vleči koristi, ampak da se mora vsak zanesti le na svoje delo. V Ljubljani je to že jasno, v Zagrebu in vzhodno od njega pa še ne. Bolje je, da se dokopljejo do spoznanja že zdaj, kot pa šele ob Titovi smrti. Prav Titova figura, ki spominja na stare čase in nekaterim vlija lažne upe, da se bodo povrnil časi centralizma, namreč preprečuje, da bi vsi pogledali dejstvom v oči. Slepí jih Tito s svojo megalomansko zunanjo politiko, slepi jih z govoričenjem o vodilni vlogi komunistov, slepi jih z brenkanjem na strune narodnoosvobodilne borbe. Če hočejo prebresti sedanje težave, se morajo jugoslovanski narodi otresti spon preteklosti, kot so se že v marsičem otresli spon dogmatizma.

Brionska seja predsedstva predstavlja korak naprej samo zato, ker nazadnjakarjem ni uspelo, da bi potisnili voz spet nazaj v stalinistične in rankovičevske kolesnice. Sicer pa ni napravila niti enega koraka k rešitvi gospodarske in politične krize. Že samim tovarišem postaja jasno, da od partije takih korakov ne morejo več pričakovati.

★ ★

Istočasno, ko razpravljajo v Jugoslaviji o ustavnih spremembah na zvezni ravni, so pričeli s podobnim delom tudi na vršini republik, piše naš sodelavec. Kar zadeva Slovenijo, naj bi bila republiška ustava sprejeta leta 1973, vendar pa mislijo pred tem spremeniti obstoječo ustavo, kolikor ta nujno terja sprememba zvezne ustave. Toda s tem v zvezi se ne bi strinjal s 'ponosno ugotovitvijo' v DELU, da so v Jugoslaviji našli obliko, v kateri je možno doseči osvoboditev dela, to, kar je namreč Marx zapisal za pariško komuno. Ob enem milijonu nezaposlenih

30-LETNICA – ČESA?

Spomladi 1966 je komunistična partija Slovenije slavila 25-letnico ustanovitve OF - 'Osvobodilne fronte', ki jo je leta 1945 pripeljala v Slovenijo na oblast. Priredili so "znanstveno posvetovanje", ki naj bi znova potrdilo komunistično tezo, kako je prišlo do OF, kaj je bil njen cilj in kaj je počela med okupacijo za svobodo slovenskega naroda. Komunistična partija odnosno Zveza komunistov, ki ni imela ne pred vojno, ne med njo in ne po vojni nobenih globljih korenin v slovenskem narodu, je potrebovala nekako "znanstveno" legitimacijo o vseljenskem značaju gibanja OF pod vodstvom

KPS. Nekaj, kar je dejstvo in očitno in jasno kot sonce, ne potrebuje še naknadnega potrdila po 10, 15, 20, 25 ali 30 letih in vsakih pet let zatem. Toda vprašanje OF še zdaleč ni očitno in jasno kot sonce - pa si stara generacija prizadeva na vse kriplice utrditi med novimi rodovi največjo prevaro v slovenski zgodovini kot zlato stran te zgodovine, kajti čas nesmiljeno kosí med njenimi iniciatorji in že nastopa trenutek, ko morajo novi ljudje, ki so bili ob ustanovitvi OF bodisi še v kratkih hlačah, plenih ali pa so jih šele storklje nosili naokrog, prevzemati vlogo braniteljev te največje laži - "znanstvene" laži, pod prte od takih avtoritet kot je sam predsednik Slovenske Akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar. V tem oziru me spominja na onega drugega oportunisto - na predsednika Sovjetske Akademije Vječeslava Keldiša.

Podobno kot zgodovina Komunistične partije Sovjetske zveze, vsaka nova peta obletnica ustanovitve OF pri naša nove spremembe, nove popravke in nove dodatke k originalni zamisli tega "vseljenskega gibanja", tako da ni od osnovne resnice, ki jo pozna samo nekaj oseb in predvojna generacija slovenskega naroda, ostalo skoro nič. Vsaj ne v javnosti. Račun naših pred in medvojnih komunističnih voditeljev je jasen: Mi bomo umrli, a umrli bodo tudi naši nasprotniki - v kolikor jih nismo likvidirali že med državljansko vojno pod okupacijo. Medtem pa bo zrasla doma nova generacija, ki bo vzgojena v našem duhu in v duhu naših laži, pa bo zato kontinuiteta zagotovljena. Zares bi lahko rekli z Božotom Kovačem, članom izvršnega odbora republiške konference Socialistične zveze Slovenije, ko je pozdravil "slovenski otoček" v Beogradu 22. aprila ob

FRONT, ilustrirani poljudni časopis Jugoslovanske ljudske armade, je 16. aprila objavil pogovor s Perom Moračo, direktorjem inštituta za sodobno zgodovino, o na rodnoosvobodilni vojni. Med drugim je Morača omenil, da je bilo o tej vojni ustvarjenih mnogo mitov in da so nekatere zadeve bile tabu, o čemer se sploh ni govorilo. Toda tega je vse manj. "Osnovne resnice" o narodnoosvobodilni borbi bodo seveda ostale, pravi Morača, toda razlage nekaterih pojavov se spreminjajo. "Vzemite, na primer, kompleks četništva v osvobodilni vojni. Med vojno in še dolgo po njej smo težili k tolmačenju četništva kot izdajalskega gibanja, ki je neposredno služilo okupatorju. Naša tedanja tolmačenja so dajala vtis, da ni nobene razlike npr. med četništvom, ustaštvom, nedičevci itd. Drugo plat - da je bilo vseeno gibanje prozapadne buržuazije, ki je tudi hotela vzpostaviti svoje odporiško gibanje, kot se je zgodilo tudi s partijskimi frakcijami v drugih evropskih deželah - nismo poudarjali," piše Morača v FRONTU.

priliki proslave 30-letnice OF: "Čudovito je, da lahko svobodni v svobodni državi praznujemo to visoko obletnico OF in čudovito je, da smo skupaj, in da lahko v naši sredi pozdravimo tudi tiste, ki so aktivno sodelovali v NOB in z vsemi silami prispevali k temu, kar imamo danes..." Le zakaj čudovito, ako je vse, kar se je tvezilo povojnim generacijam o OF in NOB, resnica? Očividno zato, ker je bilo vse skupaj velika laž odn. zasnovano na laži, pa so imeli naši stalinisti - in to oznako je treba znova podčrtati - zares veliko srečo, da se jim je ta ukana posrečila. Da

ni bilo sovjetskega vdora v Jugoslavijo v zadnjih mesecih druge svetovne vojne, bi Jugoslavija prav verjetno postala druga Grčija.

Tako so te dni znova slavili obletnico OF - trideseto po vrsti. Znova smo poslušali, kako veličastno so se izkazali naši komunisti v ugodnem trenutku leta 1941. A za primer, da bi komu, ki drugače ve, prišlo na pamet, da bi pokvaril ta vtis, so zopet širokogrudno delili medalje, odlikovanja, listine in podobno. Naši ofarji morajo biti med najbolj okinčanimi "borci za svobodo", kar jih pozna svet. Znova so malikovali pred likom faliranega študenta Borisa Kidriča, ki je

kot dober ortodoksen marksist posrkal vso svojo modrost iz marksistične literature, a je na žalost umrl prej predno je moral "pojesti lastne besede". Mnogi njegovi tovariši niso imeli te sreče. Ponižno so morali pogoltniti žalostno resnico, da to, s čemer so si napolnili svoje glave v Kominterni, španski državljanski vojni in po raznih zaporih, ni zadnja in vseodrešujoča resnica in da so po nepotrebnem prelivali nedolžno kri svojih sonarodnjakov samo zato, ker se niso z njimi strinjali in sicer ne bi mogli priti na oblast. Pri vsakem koraku nazaj so morali dokazovati, da to, kar so trdili včeraj, sicer ni bilo prav in točno, a je bilo "v skladu z dotedanjo fazo". V vsaki taki fazi so si dovoljevali nove eksperimente, nove izmišljotine, nove razlage dogodkov - predvojnih, medvojnih in povojnih. Le koliko verzij smo že imeli doslej! Vse "znanstvene"... Josip Vidmar & Co. jamči za to.

Vzemimo recimo stalinista Borisa Kidriča. Z ozirom na sedanje fazo - po 30 letih - ko je preprič med kremeljskimi in našimi komunisti večji kot kdajkoli, je treba opati tudi Borisa Kidriča, ki je med vojno z Jakom Avšičem sanjaril o tem, kako se bo Slovenija in menda tudi Jugo-

slavija po osvoboditvi združila s Sovjetsko zvezo v eno samo državo - in ki je v tem imenu kot vrhovni poglavar VO-Sovih trojk odredil streljanje komunističnih nasprotnikov po Ljubljani še predno je prišlo do kakršnekoli "bele garde". V sedanji fazi ga je treba prikazati, kako je mislil s svojo glavo - z glavo zavednega Slovenca. Njegova perica Vanda Škodnikova ga je 24. aprila v ljubljanskem DELU "rehabilitirala". Med drugim je pisala: "Ko je prišel (Kidrič) na zavod za plan, pripovedujejo njegovi takratni sodelavci, je bilo tam že nekaj sovjetskih svetovalcev, ki so propagirali svoje izkušnje. A znano je, da je še pred sporom s Kominformo Boris Kidrič odločno pometel z njihovimi koncepti in uveljavil že v tistih razmerah naše lastne in originalne metode planiranja, ki so seveda prihajale v konflikt s sovjetskimi izkušnjami in prakso, kakršno so nam hoteli vsiljevati. Kidrič kot odličen poznavalec Marxa in Lenina je izredno hitro spoznal, da moramo čimprej stopiti na lastno pot, če naj uspemo." In še: "Po prelomu s kominformom je opravil ogromno teoretično delo, ki je raslo iz prakse (podčrtal jaz). Poleg problemov obnove in izvajanja planskih nalog, je postavil temelje naši ekonomiki v teh novih pogojih, ob ekonomski blokadi, ki nas je morila od vzhoda in zahoda" (podčrtal jaz). Vanda Škodnik seveda ne reče niti besede o zahodni trojni pomoči, ki je bila tedaj odločilna, da se je Jugoslavija lahko uspešno uprla vzhodni blokadi. Ne, zasluga je vsa Kidričeva. Kakšen genij - kakšen ekonomist! Kot Gospod Bog je ustvaril blagostanje v Jugoslaviji iz nič - samo da je po prenehanju zahodne trojne pomoči prav hitro prišlo do poloma jugoslovanskega gospodarstva. Lahko bi šli tako naprej do onemoglosti. Toda iz vsega tega je jasna tendenca, navsezadnje tudi novim generacijam, kako pravilno so postopali naši komunisti in kako potrebna je bila krvava revolucija in to celo takrat, ko je stal slovenski narod med tnalom in nakovalom, ko so ga nacisti izseljevali, Italijani pa pošiljali v koncentracijska taborišča na Rab, v Gonars itd., takrat, ko so Nemci streljali po 100 talcev za vsakega Nemca, ki so ga ubili partizani. Kardelja to sploh ni ganilo. Kot dober internacionalist je bil proti vsakemu nacionalizmu. Če po vsem tem ne bo ostalo v Sloveniji nič več Slovencev, bodo pa prišli sem Kitajci, da bodo le komunisti - to je bila njegova parola. A danes nam taisti Kardelj govori o suverenosti slovenskega naroda. Trideset let je bilo treba, da na Slovenskem znova zaigrajo "Naprej, zastava Slave!" kot slovensko narodno himno. Potem, seveda, ko so leta in leta in po vojni igrali samo internacionalo in celo zaključevali radijske oddaje z internacionalo, kot da so se jugoslovanski narodi rodili včeraj in niso imeli ničesar vrednega pred "sedmimi" ali kdo ve kolikimi ofenzivami....

Na osrednji proslavi 30-letnice OF v Ljubljani 27. aprila je govoril Živko Pregl, predsednik republiške konference Zveze mladine Slovenije. Kje je bil Živko Pregl ob ustanovitvi Jugoslavije 1918, za časa Aleksandrove diktature 1929, napada na Jugoslavijo 1941? Nikjer, kajti če bi bil, ne bi bil več "mladinec" ampak bi pripadal stari generaciji - komunistični ali nekomunistični. In ta Živko Pregl je imel na tej "osrednji proslavi" govor, ki je lahko

prijetno požgečkal komunistične veličine v dvorani: kot papiga je ponovil to, kar se je naučil iz povojnih šolskih učbenikov in kar so mu v šoli posredovali "progresivni" učitelji. "Očrtal je vzdušje na predvečer vojne" - upam, da je bil tam in da je zato lahko govoril avtoritativno, ne kot jaz, ki sem jo dobil takrat s pendrekom po glavi, ko sem s prijatelji demonstriral proti zasedbi Češkoslovaške pred nemškim konzulatom. Niti meni niti mojim akademskim prijateljem ni niti na misel prišlo, da smo šli demonstrirati zato, ker je tako hotela partija ali "ZDLS". Ah, sveta naivnost - moja ali Preglova? Za Pregla je seveda tudi vseeno, da se pred 30 leti ni osnovala "Osvobodilna Fronta" ampak "Protiimperialistična fronta", ki je nastala kot posledica sovjetsko-hitlerjanskega pakta za borbo proti zahodni "plutokraciji", da je bila ta protiimperialistična fronta uperjena proti zahodnim zaveznikom, katere sta tako Hitler kot Stalin zmerjala z imperialisti in da je fronta tako tudi dobila svoje ime. V "osvobodilno fronto" se je prelevila šele, ko se je Stalinov zaveznik Hitler premislil in 22. junija 1941 udaril na Sovjetsko zvezo. Potem so tudi naši stalinisti obrnili plašč po vetru in proglasili fronto za "osvobodilno", toda pri tem niso imeli v mislih svobode slovenskega naroda, ampak obrambo sovjetske majke Rusije, kajti po obstoječih pravilih Kominterne so bili vsi komunisti širom sveta obvezani braniti "prvo deželo socializma". Danes najbrže večini naših komunistov niti na misel ne prihaja, da je Sovjetska zveza še "dežela socializma", čeprav je bila "prva" - svoje čase. Zanimivo bi bilo tudi videti, kako bi se ponášali ti komunisti, če bi Sovjetsko zvezo, to "zibelko" socializma, recimo napadla "socialistična" Kitajska... Kje bi potem iskali imperialistov?

NEVARNOST ZA OF

Ob 30-letnici OF je tudi značilno, da sta se oba, Pregl in Vidmar, trudila, da bi prepričala ljudi, kako so celo tiste nekomunistične sile, ki so se pridružile Osvobodilni fronti, prostovoljno dale KPS mandat za vodstvo OF. Oba in omenjena perica Vanda Škodnik govorijo o sporazumu med komunisti, krščanskimi socialisti in sokolsko ter kulturniško "skupino". Vanda Škodnik se celo povzpne do trditve, da sta CK KPS in IO OF povabila v svoje vrste "prav vse slovenske skupine in organizacije, ne glede na njihovo politično, nazorsko ali tradicionalno opredeljenost, odklonila pa sta zvezo samo s tistimi, ki so sodelovali z okupatorji." Tako se je, kot trdi tovarišica-perica Vanda "združilo preko dvajset različnih političnih, kulturnih in drugih skupin ter organizacij". Pregl razlaga, da si je partija "pridobila položaj nespornega vodje s svojim delovanjem že pred ustanovnim sestankom OF, čeprav je v začetku obstajala formalna koalicija, da se je upoštevala slovenska politična preteklost" (podčrtal jaz).

Ko nekdo govori o kar dvajsetih različnih političnih, kulturnih in drugih skupinah ter organizacijah, se samo po sebi postavlja vprašanje, kaj se je zgodilo s tako velikim številom skupin in organizacij? Kidrič, Kardelj in ostali "velikani slovenske revolucije" - pa tudi "reak-

cionarna" emigracija - vedo, da so komunisti infiltrirali pred vojno vse mogoče skupine in organizacije, od manjših političnih stranic preko skavtov do Rejcev malih živali, in potem govorili v imenu teh skupin in organizacij. Kdorkoli pozna strategijo komunističnih partij kjerkoli po svetu, ve, da se zaradi volilnih neuspehov na svobodnih parlamentarnih volitvah, potem katerih komunisti niso nikoli mogli nikjer priti na demokratičen način na oblast, komunisti poslužujejo infiltracije drugih skupin in organizacij, katere potem izkoriščajo v svoje namene. Poleg tega vzpostavljajo tudi celo vrsto akcijskih odborov, skupin in organizacij z vsemi mogočimi imeni, ki pa nimajo dejansko nobenega članstva. Na ta način se vzbuja videz masovnosti in ustvarja psihoza, kako večina naroda podpira določene parole in cilje, ki jih te organizacije, skupine in odbori mečejo - iz istega centra' - v javnost. Cela vrsta slovenskih komunistov je bila tako infiltrirana v druge organizacije, medtem ko je partija držala v rezervi vrsto ljudi, ki uradno niso pripadali partiji, da jih ne bi kdo mogel "kompromitirati". Ko so ti neuradni partijci odigrali svojo podtalno vlogo, so se pojavili v javnosti kot člani partije. Takih primerov je bilo pri nas nešteto po zadnji vojni, saj je minila cela vrsta let, da je članstvo vseh teh tičev prišlo na dan, in prav to skrivanje partijskega članstva, ko so že komunisti bili trdno na oblasti, je bil eden glavnih očitkov Sovjetske zveze jugoslovanskim komunistom, ko je prišlo do kominformovskega preloma.

Govoriti zato o dvasetih različnih skupinah in organizacijah, o katerih kasneje seveda ni bilo več ne duha ne sluha, je zato seveda navadna propaganda. Kar se Sokolov tiče, je z njimi opravil že pred leti ing. Ladislav Bevc v svoji brošuri, a kar se krščanskih socialistov tiče, pa Nagodetovcev in 'Mlade Jugoslavije' (akademskega kluba) je bilo jasno že zgodaj na začetku OF, da so komunistom nasedli iz iskrenih namenov. Edvard Kocbek se recimo proslavljanja 25-letnice, pa tudi 30-letnice OF, sploh ni udeležil, medtem ko je Pregl na "osrednji proslavi" sedaj jasno povedal, da so se krščanski socialisti želeli od OF odcepiti - prepozno seveda. "Problem koalicije je postal aktualen po veliki italijanski ofenzivi 1942. leta, ko se je začela pojavljati kontrarevolucija," je rekel Pregl, na podlagi učbenikov, kajpak. "Predstavniki krščanskih socialistov so težili organiziranju lastne stranke na terenu in v vojski. Nevarnost razbitja (!) OF je bila odstranjena z izjavo treh ustanovnih skupin, z Dolomitsko izjavo. V njej so se 28. februarja 1943 zedinili, da je OF vseljdska politična in nacionalna organizacija slovenskega naroda etc, etc. Avantgardna vloga v slovenskem osvobodilnem gibanju pripada KPS. druge izmed ustanovnih skupin pa ne organizirajo samostojnih strank ali političnih organizacij." Nobena - poudarjam, nobena politična organizacija ali skupina ne bo nikdar sama sebe razpustila ali sebi odvzela lastno identiteto, razen ako je v to prisiljena. Pri nas in v primeru "treh" skupin in njihove "Dolomitske izjave" je šlo ravno za to drugo, medtem ko bi lahko rekli, da ostalih 17 skupin in organizacij, o katerih govori Vanda Škodnikova, seveda sploh ni bilo treba vprašati, ker itak niso obstojale ali pa so bile tako in tako

samo španska stena KPS, odnosno so se že popreje umaknile. Z ozirom na to, da je KPS takrat - po podatkih samega organizacijskega sekretarja Borisa Kraigherja - štela v Ljubljani 180 članov, v drugih predelih Slovenije pa še manj, je na dlani, kako so komunisti prišli do "vodilne" vloge v OF: z infiltracijo po eni strani in z "odklonitvijo zveze s tistimi, ki so sodelovali z okupatorji" po drugi. S tem, da so avtomatično obdolžili kolaboracije vse nekomuniste in njihove organizacije, so komunisti nujno morali biti "vodilna sila" OF - saj drugih ni bilo. A da bi si to vodilno vlogo tudi utrdili, je Kidrič z VOŠovskimi trojkami postrelil kar se je dalo največ "kolaboracionistov" (beri: ljudi, ki stalinizmu niso bili naklonjeni). Po vojni pa so maja meseca 1945 pobili še svojih 10.000 slovenskih domobrancev, za katerih umor nosi poleg Kidriča, Beblerja in Kardelja direktno odgovornost tudi Mitja Ribičič. Nikoli v svoji zgodovini ni bil slovenski narod soočen z morilci lastnega rodu in krvi, pa je bilo težko verjeti, da bi bili komunisti sposobni česa takšnega. Kadarkoli se je govorilo ali pisalo o grozotnih zločinih sovjetske Čeke in GPU nad ruskim in drugimi narodi v Sovjetski zvezi, se je to smatralo za 'klerikalno' propagando. Obenem pa smo poslušali krilatice, kako so naši komunisti 'drugačni'. Na koncu koncev smo Slovenci le kulturni in civilizirani narod, pa tako vendar ne bomo pobijali drug drugega... Toda ko človek pomisli na "trinaesti bataljon", kamor so pošiljali "nezanesljive" partizane in od koder se niso več vrnili, ali pa na zasede, ki so jih partizani nastavliali okupatorju v neposredni bližini vasi, ki komunistom niso bile naklonjene, da je potem okupator v najboljšem primeru te vasi požgal, prebivalce pa odpeljal v koncentracijska taborišča, a v najslabšem primeru požgal vasi z ljudmi vred, je jasno, da se naši takratni komunisti niso niti za las razlikovali od svojih tovarišev v Sovjetski zvezi.

Najbolj pa se mora seveda človek smejeti trditvam, kako so se komunisti borili za izboljšanje obrambe Jugoslavije, kako so nemalo izvršili puč proti Cvetković-Mačkovici vladi 27. marca 1941 in organizirali prostovoljce za borbo proti nemškemu napadcu. Dejstva so precej drugačna: komunisti so v praksi pred vojno podpihovali nacionalno in versko mržnjo, da bi podminirali obstoječi režim in upropastili Jugoslavijo, svoje aktiviste pa so ob nemškem napadu poslali med prostovoljce, med katerimi so širili neresnične vesti o nemških uspehih, da bi jih demoralizirali, a ko so ti prostovoljci in vojska odvrgli orožje, so to orožje skrbno pobrali in skrili za kasnejšo revolucijo. Med prostovoljci sem bil namreč tudi sam...

SLOVENSKO POREKLO NI VAŽNO

In danes? OF se je preimenovala v Socialistično zvezo. Odnos med njo in ZKS je isti kot je bil med OF in KPS. 17. oktobra lani sta predsedstvo in izvršni odbor republiške konference Socialistične zveze Slovenije dala izjavo o "vprašanih v zvezi z zamejskimi Slovenci", v kateri je bilo med drugim rečeno:

"SZDL je kot najširša družbenopolitična organizacija v Sloveniji, odprta vsem Slovincem ne glede na njihove

nazorske, verske ali druge razlike, ko so združujejo za čim hitrejšo zgraditev socialistične družbe. V skrbi za urejanje bistvenih vprašanj in nadaljnji razvoj slovenskih narodnostnih skupin v zamejstvu pa je SZDL pripravljena široko sodelovati tudi z vsemi Slovenci v zamejstvu. Seveda pa je razumljivo, da se bo SZDL tudi v prihodnje ravnala po stališču, izraženem na seji predsedstva in izvršnega odbora marca 1968, ki je odločno odklonilo kakršnokoli sodelovanje s tistimi skupinami, ki v zamejstvu ali tujini razvijajo sovražno politično dejavnost do socialistične skupnosti jugoslovanskih narodov in jim je v interesu vse kaj drugega kot pa resnična korist vsega slovenskega naroda."

V isti sapi pa sta se ta dva organa zavzela za uresničevanje načel OZN o pravicah človeka, kar se tiče Slovencev v zamejstvu. Očividno bi bilo bolj na mestu, da se te pravice najprej in v prvi vrsti uresničujejo v praksi v Sloveniji, preden se s prstom kaže na naše sosede, kako oni kršijo OZN načela napram našim manjšinam. Lonec ne more očitati pisniku, da je črn.

Pregl je enako po učbeniku odklonil, da bi OZN pravice veljale tudi za Slovence doma: "Napredne sile slovenskega naroda bi storile neodpušljivo napako, če bi se v imenu krepitve njegove vloge povezovale z nosilci nesocialističnih nazorov, pa če so še tako slovenskega porekla" (podčrtal jaz). Jabolko ne pade daleč od drevesa, je slovenski pregovor, ki še vedno drži. Tudi med sedanjo mladino doma dozorevajo mali Titi, Kardelji, Kidriči itd, česar ne kaže spregledati. A Angleži imajo enako dober pregovor: "Narod ima takšno vladno, kakršno si zasluži."

Pri vsem tem pa je gotovo značilno prav to dejstvo, da se celo ob 30-letnici OF še vedno in znova obravnava njen nastanek in prinaša na dan zloglasno Dolomitsko izjavo, podpisano z VOSovsko pištolo na tilniku. Očividno je nekaj gnilega v državi danski...

MARTIN KRPAN

POKOLJI LETA 1945.

Naši hrvaški bratrance so po veliki propagandi končno le izdali knjigo o pokolju njihove vojske leta 1945 (Operation Slaughterhouse, izdano od John Prcela in Stanka Guldesca, tiskano v Philadelphiji, USA, 1970). Pričakoval sem nekoliko konciznejše delo s povzetkom celotnega poteka pokoljev. Dobro je obdelan samo umik iz Hrvaške, dočim so vsi dogodki po predaji vojske od strani Angležev le opisani s pričevanji posameznih ljudi, ki so te pokolje bodisi preželi ali pa bili pri njih na kak drug način udeleženi.

Pokolj hrvaške vojske, tako oficirjev, domobrancev in ustašev, je potekal enako kot se je to zgodilo s slovenskimi domobranci. Le ta razlika je bila, da so oficirji in ustaši tudi najnižjega ranga padli takorekoč že v prvih dneh vrnitve in to v glavnem okoli Maribora. Po vsem postopku, ki je mnogokrat podrobno opisan v tem delu, je moč videti, da so bila povelja pripravljena in še pred koncem vojne izdana od zvezne vlade v Beogradu, kar vsaj

nekoliko razbremeni slovenske komuniste. Nekaj posebno žalostnega pa je bil pri Hrvatih pokolj ustaške mladine, ko so brez izjeme pobili vse, stare od 15 do 18 let. Ti fantje pač niso imeli na sebi druge krivde, kot da so bili zavedni Hrvatje in vsekakor nedolžni nad kakršnim koli pokoljem, ki so jih ustaši zakrivali v prvih letih vojne nad Srbi.

V nekaj pričevanjih je govora tudi o neprijaznosti ali celo krutosti slovenskega prebivalstva do zajetih Hrvatov. To je kajpak obžalovanja vredno, a za tolažbo lahko rečem, da je prišlo do enako krutega obnašanja slovenskega prebivalstva tudi proti slovenskim domobrancem. Človeška narava je pač taka, in malo je junakov, ki bi si upali v takih trenutkih obnašati če že ne junaško pa vsaj dostojanstveno, človeško.

Na grobo računajo, da je v prvih mesecih padlo odn. bilo umorjenih 150.000 Hrvatov, od katerih jih v Sloveniji leži 100.000. Posebno važno je pričevanje Hrvata iz Dalmacije, ki je bil stražar v Kočevju, ko so pobijali tudi slovenske domobrance. V Kranju je dobila dalmatinska edinica nalogo, da izbere šestdeset do sedemdeset ljudi, ki naj bi bili direktni izvršitelji tega pokolja. Odpeljali so jih v Kočevje, kjer so potem ob pripravljenih kraških jamah opravili svoje zverinsko delo. Ta priča računa, da je bilo pobitih približno 20.000 Hrvatov, 10.000 Slovencev in nekaj tisoč Srbov. To računa po številu transportov, ki so prispeli tekom osmih dni v Kočevje, in po količini uniform, ki so jih odvzeli žrtvam.

V knjigi je tudi objavljena karta Hrvatske. Seveda Hrvatje ne bi bili Hrvatje, če "zemlja Hrvatov" ne bi vključevala tudi Kopra, kjer še do danes niso našli niti ene avtohtone hrvaške družine, in vse ozemlje dolgi do albanske meje, tako da bodo Črnogorci v bodoče morje lahko gledali samo z Lovčena. Res škoda, da se Hrvatje ne morejo malo bolj realno soočiti s temi vprašanji; tako pač vsako njihovo delo trpi na vrednosti zaradi tega.

ZILJAN

KOT SMO ŽE REKLI... (v uvodniku KT marca)

"Počasnost in neučinkovitost celotnega pravosodja, od ugotovitve kaznivega dejanja do sodbe, dobivata takšne razsežnosti, da spravljata v dvom že sam pojem varstva in pravne urejenosti."

Mitja Gorjup, gl. urednik DELA
2. aprila 1971, "Pogovor z bralci"

NE PRI K.P.A.

Majska številka dunajskega KLADIVA piše, da ni res, da bi se naj list tiskal v dunajski komunistični tiskarni Globus, češ da so uredniki lista iskali majhno tiskarno, ki je ne samo cenejša ampak za manjši list tudi prikladna. List zdaj tiska tiskarna Favorit-Druck. - Novo napisno akcijo na zidovih Heimdienstovega doma v Dobrli vesi so slovenski aktivisti izvedli v noči 3/4. maja. - Denarno pomoč za KLADIVO je pošiljati na račun Slovenske kulturno-politične organizacije, Postscheckkonto 23 277, s pripombo na nakaznici, da je denar za Samopomoč. - Majsko KLADIVO je čedno urejeno in tiskano na 16 straneh. (ps)

Pot do popravkov

/Kot smo v aprilski številki napovedali, objavljamo vsebino osnutkov ustavnih amandmajev v strnjeni obliki, obenem s povzetkom uvodnih poročil, kako je prišlo do sprejema tega osnutka od strani zveznega Zbora narodov.

Kot se bojimo, da utegne biti objava povzetka teh amandmajev za kakega bralca KLICA TRIGLAVA na prvi pogled nezanimiva, je vendar treba upoštevati, da gre pri tem spreminjanju ustave zares za globlje spremembe družbenega in mednarodnega značaja; iz tega razloga smo mnenja, da utegne prenekateremu bralcu informacija te vrste koristiti, zlasti še, ker je malo verjetno, da bi kateri koli drugi list zdomskega slovenstva kaj takega objavil. Ur. /

*

Predsedstvo ZKJ se je sestalo 2. marca in razpravljalo o predlogu ustavnih sprememb. Edvard Kardelj je v strašansko dolgem govoru razlagal te spremembe, ki po njegovem "ne govorijo o nekakšni politični labilnosti naše družbe, ampak narobe, o veliki stabilnosti temeljnih družbenoekonomskih odnosov in gibanja, v okviru katerega se razvija tudi ustavni sistem." Poudaril je, da sledeča ustavna načela združujejo jugoslovanske narode:

1. pravica vsakega naroda do samoodločbe, ki vključuje pravico do odcepitve; 2. možnost vsakega naroda, da samostojno razpolaga z vso družbeno reprodukcijo v republiki; 3. skupna revolucija in skupni boj za izpopolnitev oblasti delavskega razreda; 4. skupne ekonomske in druge koristi na enotnem trgu; 5. vzajemna solidarnost in pomoč v političnem in gospodarskem smislu; 6. zavest o usodni povezanosti; 7. popolna odgovornost republik in pokrajin za razvijanje obrambe; 8. obveznost sporazumnega odločanja republik v federaciji; 9. neposredna udeležba republik v politiki zveznih organov. "Mislim, da ti dejavniki močneje opredeljujejo bistvo jugoslovanskega federalizma, kot pa razprave o tem, ali naj smo federacija in konfederacija," je rekel Kardelj.

Tito je dejal, da je Kardeljev referat tako bogat, da ne bi imel ničesar dodati ali čemu oporekati, pa je potem govoril okrog 20 minut.

Pohvalil je koordinacijsko komisijo, ki je "zares po tovariški in mirni poti prišla do rezultatov". Tudi javna razprava naj bo prav taka. Opozoril je, da bo treba nekatere gospodarska vprašanja, ki se tičejo stabilizacije, rešiti še pred sprejetjem amandmajev. Tito je dejal, da po njegovih mislih "za zvezo komunistov ni meja, ne republiških, ne lokalnih, ne drugih. Pri tem sem mislil, da morata biti idejnopolično delo in idejnopolična vloga ZK enotna za vso državo. To velja tudi za amandmaje. Vsi komunisti brez razločka v vseh republikah, vse do osnovnih organizacij, morajo biti enotni v pojmovanju vsebine ustavnih amandmajev," je poudaril Tito.

USTAVNA KOMISIJA vseh zborov zvezne skupščine je 4. marca razpravljala o osnutku ustavnih amandmajev in ustanovila delovno koordinacijsko skupino, ki bo popravila besedilo. Aleksandar Fira, Vojvodinec, je povedal, da Bosna in Hercegovina ter pokrajini Kosovo in Vojvodina hočejo v predsedstvu SFRJ po tri člane iz vsake republike in po dva iz pokrajin. Krste Crvenkovski, Makedonec, je de-

jal, da se je pet drugih republik sporazumelo za stališče, naj bi bili v predsedstvu po dva člana iz republik in po eden iz pokrajin." Jakov Blažević je obvestil komisijo, da bo ustavna komisija Hrvatske predložila pismene pripombe k predlogu. Jovan Djordjević je povedal, da je 33. amandman doživel najostrejšo kritiko v ustavni komisiji Srbije, ker da je "v precejšnjem nasprotju z zasnovo federacije... ki vnaša ne le elemente 'konfederativnosti', ampak tudi... federalizma, ki uporablja veto." Tudi Najdan Pašić je opozoril na pridržke v ustavni komisiji Srbije zoper amandmaje, ki se nanašajo na pokrajine. Krste Crvenkovski ga je zavrnil, da so bili v koordinacijski komisiji vsi amandmaji o pokrajinah "sprejeti ob popolnem soglasju predstavnikov SR Srbije." Radoslav Ratković je ponovno poudaril stališče ustavne komisije Srbije, da so amandmaji nedosledni, ker sta "kategorija republike in pokrajine poenoteni," a Ilija Kurtesić s Kosova je dejal, da so Srbi o tem "od vsega začetka imeli različna mnenja", da pa predlagane rešitve najbolj ustrezajo Kosovu.

NA PLENUMU CK ZK HRVATSKE, 9. marca je Miko Tripalo, član izvršnega biroja ZKJ, napadel kampanjo, ki da se je razvila od trenutka, ko je Tito v Zagrebu sprožil ustavne spremembe. Polet se je odvijala kampanja pod geslom, da ustavnih sprememb ni mogoče improvizirati, da jih ni mogoče sprejeti v zaprtih krogih in da je potreben referendum. Januarja, ko je zasedala koordinacijska komisija, se je govorilo, da je to zborovanje nezakonitih predstavnikov republik. Kampanja se je nadaljevala tudi po objavi osnutka amandmajev. Predsedstvo ZKJ je odločilo, da je idejnopolična vsebina tega osnutka obvezna za vse komuniste, toda v praksi zdaj nekateri izražajo svojo načelno podporo, obenem pa dodajajo tako globoke pomisleke, da nič ne ostane od prvotnega osnutka.

KONFERENCA ZK SRBIJE se je prav tako začela 9. marca in se nadaljevala 10. marca. Tega dne se je najprej oglašil poslanec iz Niša Miodrag Nikolić, ki je dejal, da si ne more "drugače razlagati včerajšnjih Tripalovih besed, kot poskus zunanjega in nedemokratskega nadrejenega političnega delovanja, ki spodkopuje vsa temeljna elementarna načela" in ki "izključuje možnost demokratičnega dialoga". Sekretar univerzitetnega komiteja ZK v Beogradu Branko Pribičević ni omenil Tripala, a je rekel, da je "nekateri izjave o togih ali obvezujočih sklepih" mogoče razumeti "kot poziv k temu, da bi se zožil obseg in vpliv napovedane razprave o spremembah v poli-

tičnem sistemu." Član sekretariata mestnega komiteja ZK Beograda Rajko Danilović pa je vprašal, "kdo je Tripalo pooblastil, da govori in presoja o življensko pomembnih interesih srbskega delavskega razreda, naroda in narodnosti. Mar Tripalo meni, da ZK Srbije ni kos sama izražati interesov delovnih ljudi naroda in narodnosti v socialistični Srbiji in ocenjevati svoje politike?" Predsednik republiške konference Socialistične zveze Dragi Stamenković je izjavil, da "nikomur ne vsiljujemo svojih stališč, prav tako pa si ne želimo vsiljevanja stališč od drugih... Zunaj naše republike se najde tudi kak posameznik, ki ga že dlje časa skrbi Srbija... Ko govori o samostojnosti in suverenosti republik, hkrati ne zamudi priložnosti, da se ne bi vtikal v zadeve Srbije, in to ne ravno dobrohotno..." Tripalov tovariš v izvršnem biroju predsedstva ZKJ Miroslav Pečuljić je opozoril na tendenco, "da odpiranje vsake spremembe že v naprej razglasimo kot odpor, kot kampanjo proti spremembam in kot centralizem... Toda če seznam lastnih zahtev štejemo kot poseben prispevek k spremembam, mnenja drugih pa kot odpor, se samostojnost spremeni v dik tiranje." Pečuljić je tudi posvaril, da "kdor bo popustil v tem boju temu ali onemu nacionalizmu, kdor uporablja tujo vojsko, bo verjetno postal njen suženj in ne bo mogel uravnavati niti svojih korakov."

NA MESTNI KONFERENCI KOMUNISTOV ZAGREBA

12. marca je Tripalo prosil komuniste, naj se potrudijo, "da razprava o spremembah ustave in političnega istema ne bo zašla na osebni teren... Povsem jasno je, da razprava in nesoglasja niso osebna, marveč da gre za različna gledanja na posamezne probleme." Nekaj dni pozneje je v Slavonski Požegi Tripalo dejal: "Proti ZK Hrvatske in njenemu vodstvu so vodili premišljeno kampanjo. To obliko boja so izbrali zato, ker niso mogli objektivno parirati stališčem vodstva ZK v Hrvatski. Lahko pa se nadejamo, da bodo konec koncev le zmagala razumna stališča."

ZVEZNA KONFERenca SOCIALISTIČNE ZVEZE je 16. in 17. marca razpravljala o spremembah v ustavi. Tito je v govoru prvega dne dejal, da je sedanja ustava "že precej zastarela" in da jo je treba popraviti. Predlagani amandmani znatno zožujejo prostor federacije in večajo odgovornost republik ter bodo zato "zelo vplivali na krepitev bratstva in enotnosti naših narodov." Ko je predlagal ustanovitev predsedstva države, je menil, da bo razbremenjen. "Toda večina misli, naj ostanem, naj kot predsednik republike predsedujem temu organu... Seveda so opravila - vojska, zunanje politični odnosi in drugo, ki me zelo zapolnjujejo in to bi moral imeti še naprej na skrbi." Tito je rekel, da se je v razpravi o amandmajih pojavila nestrpnost. "Rad bi, da bi bila razprava čimbolj strpna, da ne bi prehajala na osebno področje in da bi bila usmerjena konstruktivno." Zunaj nas gledajo ne le prijatelji, ampak tudi tisti, ki ne žele nič dobrega in "ki so na tihem upali in govorili, da se grizemo med seboj in da bo Jugoslavija nekega dne razpadla. Ti pozabljajo, da smo zmeraj malce temperamentni, pa jemljejo stvari preveč drastično, če se mi kdaj pa kdaj tudi malo sporečemo. A tudi tega nam ni treba, saj lahko delamo v miru in dožene nemo stvari do kraja. Mislim, da bo treba delati malo hi-

treje, kajti tu so tudi potrebe stabilizacije, kar ne trpi odlašanja." Tito je tudi dejal, da se bo treba odreči "nekaterim načrtom in preveč naglim korakom v izgradnji, da bi omogočili nekoliko boljše nagrajevanje naših delavcev in zmanjšali njihovo odhajanje v tujino. Ni lahko... gledati, da že skoraj milijon ljudi, in to iz naše socialistične države, dela v raznih državah in ustvarja kapitalistom presežek vrednosti."

PO REPUBLIKAH so razpravljali o ustavnih spremembah najprej na plenarnih centralnih komitejih ZK, nato pa v Socialističnih zvezah. Pri teh razpravah se je pokazalo, da se Bosna in Hercegovina zavzema za sistem kompenzacije (32. amandma), se spotika ob "kotizacijo" (ki je novopečena jezikovna spaka in pomeni, da bo federacija dobivala dohodke od republik po določenih kvotah) in da na vsak način hoče v predsedstvo po tri člane iz vsake republike (tako da bi iz Bosne lahko določili enega Srba, enega Hrvata in enega muslimana) in po dva iz pokrajin. Hrvatska se je zavzemala za "podružabljenje" zunanjetrgovinskih podjetij in bank ter spremembe v deviznem režimu, nasprotovala pa je zoženju nalog predsedstva (ker se v zvezni skupščini boji preglasovanja). Srbija se je potegovala za učinkovito zvezno upravo, čeprav le na ožjem področju, in je bila v dvomih glede večje samostojnosti pokrajin. Makedonija se je navduševala nad republiško državnostjo in samostojnostjo, a se ji je tožilo po zveznih skladih.

ZBOR NARODOV ZVEZNE SKUPŠČINE je 29. marca sprejel osnutek ustavnih amandmajev, ki se v nekaterih podrobnostih razlikuje od predloga koordinacijske komisije. (V poročilu o amandmajih je to izrecno omenjeno, op.) Osnutke je razlagal predsednik skupščine Milentije Popović. Sprejel je tudi predlog o podaljšanju mandata predsedniku republike Titu do 31. avgusta.

PRORAČUN IN BORCI

Preden preidemo na poročilo o amandmajih, kaže še omeniti zadevo proračuna in borcev, ki je prav v tej zvezi z ustavno spremembo zanimiv.

Zvezna skupščina je 30. marca sprejela zvezni proračun za letošnje leto. Ta znaša 18,315 milijonov dinarjev in so dohodki in izdatki uravnovešeni. Proračun so v skupščinskih odborih zelo kritizirali, češ da je zmes starega in novega in da prikriva nekatere izdatke, ker recimo obljublja vojski proračunske presežke iz prejšnjega leta, ki so le na papirju, ker federacija nekaterih obveznosti še ni izpolnila. Proračun tudi še ni rešil vprašanj nekdanje neproračunske bilance. Podpredsednik vlade Jakov Sirotković je obljubil, da bo ta bilanca kmalu odpravljena z novimi zakonskimi predlogi o beneficiranih obrestih za gradnjo hotelov in podobnem. Sirotković je dejal, da so bila gospodarska gibanja v prvih dveh mesecih tega leta neugodna. Ukrepi tekoče gospodarske politike prijemljejo počasi in je izboljšanje mogoče pričakovati v aprilu. Stabilizacijskega načrta ne bo mogoče izpeljati, če se neugodnim gibanjem ne bodo postavile po robu "organizirane akcije gospodarstva, njegovih združenj in vseh družbenopolitičnih skupnosti."

Družbenopolitični zbor zvezne skupščine je 29. marca

razburjeno razpravljalo o prenosu financiranja varstva borcev s federacije na republike. Glas so dvignili poslanci, ki so se vroče zavzemali za enotnost borčevskih dodatkov, ki naj jih še naprej plačuje federacija. S prenosom na republike se bo podrl "še ta steber enotnosti", so trdili posebno poslanci iz Črne gore, kjer je odstotek bivših borcev na številu prebivalstva največji. Razjezili so slovenskega poslan-

ca Franca Šetinca, sicer urednika slovenske izdaje KOMUNISTA, ki je rekel, da čas zahteva "postavljanje vedno novih stebrov napredka". Vladni predlog o prenosu financiranja na republike je bil končno izglasovan s 43 glasovi proti 22, a 16 se jih je vzdržalo. Zvezni izvršni svet je namreč zagrozil, da bo odstopil, če predlog za prenos financiranja borčevskih dodatkov ne bi bil prenešen na republike.

Dolgi popravki

(Od naših sodelavcev)

Ustavnih amandmajev je 21, z zaporednimi številkami od XX. do XL. in na kratko je njihova vsebina sledeča:

XX "Delovni ljudje, narodi in narodnosti uveljavljajo svoje suverene pravice v socialističnih republikah in socialističnih avtonomnih pokrajinah... v SFRJ pa, če je to v skupnem interesu določeno z ustavo. SFRJugoslavija je zvezna država kot državna skupnost prostovoljno združenih narodov in njihovih socialističnih republik ter socialističnih avtonomnih pokrajin... (ki) sodita k SR Srbiji; ... je socialistična samoupravna demokratična skupnost delovnih ljudi in občanov ter enakopravnih narodov in narodnosti."

"Republika je država, ki temelji na neodvisnosti narodov... ter socialistična samoupravna demokratična skupnost delovnih ljudi, občanov in enakopravnih narodov in narodnosti." Pokrajine so skupnosti, "v katerih delovni ljudje, narodi in narodnosti uresničujejo suverene pravice." Narodnosti pa uveljavljajo "suverene pravice" tudi "v občini".

XXI "Temelj socialističnih samoupravnih razmerij" je tak položaj človeka, "ki mu zagotavlja, da dela z reprodukcijскими sredstvi v družbeni lasti", odloča o družbeni reprodukciji, uresničuje svoj osebni gmotni in moralni interes, ima "pravico uživati uspehe svojega dela in pridobitve splošnega... napredka", zadošča "osebnim in družbenim potrebam" in razvija svoje sposobnosti. Delovnim ljudem je "kot njihova neodtujljiva pravica zagotovljeno", da ustvarjajo dohodek in odločajo v njem "v raznih oblikah združenega dela in združevanja sredstev".

"Temeljna organizacija združenega dela je temeljna oblika združenega dela," so dodali k prvotnemu osnutku kaksneje; že spočetka pa so določili, da se "z organiziranjem temeljne organizacije združenega dela v sestavi delovne organizacije" ali z ločitvijo prve od druge "ne smejo kršiti pravice delovnih ljudi v drugih organizacijah združenega dela". Dohodek "delovni ljudje razporejajo v temeljni organizaciji združenega dela za svoje osebne in skupne potrebe ter za razširitev gmotne podlage združenega dela" po načelu, da jim za osebne in skupne potrebe pripada del dohodka, ki je "sorazmeren z njihovim delom in prispevkom k poslovnemu uspehu organizacije. Vsakemu delovnemu človeku (v podjetju) pripada v skladu z načelom o delitvi po delu osebni dohodek po njegovem delovnem uspehu in lastnemu prispevku k poslovnemu uspehu... ki ga je dal s svojim celotnim tekočim in munitim delom v tej organizaciji." Zagotovljena mu je socialna varnost in stabilnost. Merila za osebne dohodke določajo delovni ljudje s samoupravnimi sporazumi. Če teh sporazumov ne upoštevajo ali če jih ne sprejmejo in če "kršijo načelo delitve po delu ali ovirajo normalen potek družbene reprodukcije, se lahko po zakonu sprejmejo ukrepi, s katerimi se zavarujejo delitvena razmerja".

"Svoja hotenja po izobraževanju, znanosti, kulturi, zdravstvenem varstvu" in podobnem uresničujejo delovni ljudje "na podlagi svobodne menjave dela", ki delovnim ljudem na teh toriščih zagotavlja enak družbenogospodarski položaj kot povsod drugod. Nekaterim potrebam zadošča delovni ljudje "po načelu o vzajemnosti in v okviru samoupravnih interesnih skupnosti", ki jih lahko določi zakon.

"Zakon lahko začasno omeji razpolaganje delovnih ljudi... z delom sredstev družbene reprodukcije" ali določi obvezno združevanje teh sredstev za "nekatero nujne zadeve družbene reprodukcije."

Podjetja morajo "v skladu z načeli o vzajemnosti skrbeti za gospodarsko in drugo pomoč" podjetjem, "ki zaidejo v izjemne gospodarske težave". Sama ali s pomočjo drugih "zagotavljajo sredstva za zaposlovanje, prekvalifikacijo" in drugo, če delavci iz gospodarskih vzrokov izgube delo.

Davke plačujejo "od dohodka organizacije združenega dela ali od svojih osebnih dohodkov", pri čemer se upošteva, "ali gospodarstvo lahko zadosti osebnim in skupnim potrebam delovnih ljudi in potrebam razširjene reprodukcije" in ali organizacija lahko "zagotovi po ustavi zagotovljene pravice delovnih ljudi."

XXII "Delavci svoje delo in sredstva družbene reprodukcije... svobodno združujejo v delovnih organizacijah", vključno bankah, "v poslovnih združenjih ali drugih oblikah organizacij združenega dela", a medsebojna razmerja urejajo "s samoupravnim sporazumom na podlagi svoje enakopravnosti, pri tem pa zagotavljajo... neodtujljivo pravico delovnega človeka, da na podlagi svojega dela upravlja z zadevami in sredstvi družbene reprodukcije in odloča o dohodku".

"Dohodek, ki ga temeljna organizacija združenega dela ustvari... v obliki obresti od posojila ali na druge načine" je del skupnega dohodka organizacije združenega dela. "Organizacija združenega dela, ki pri svojem poslovanju uporablja združenega sredstva drugih... ki imajo na tej podlagi pravico do deleža pri njenem dohodku, je treba v okviru ustvarjenega dohodka zagotoviti sredstva za osebno in skupno porabo delavcev... pa tudi za razširitev gmotne delovne podlage". Z združevanjem sredstev, ki dajejo "pravico do udeležbe pri dohodku drugih organizacij" pa "ni mogoče

pridobiti nikakršnih lastninskih ali drugih trajnih pravic." Pravica do udeležbe pri dohodku druge organizacije preneha, ko so "amortizirana združena sredstva, s katerimi je bila ta pravica pridobljena."

"Organizacije združenega dela lahko sredstva... vlagajo v tujini in uporabljajo sredstva tujih državljanov pod pogoji... ki jih določa zvezni zakon. Pravic tujega državljanca do sredstev, ki jih vlaga... v naši državi, po sklenitvi sporazuma ni mogoče okrniti z zakonom ali drugim aktom."

Podjetja lahko zbirajo denarna sredstva občanov" in jim poleg vrnitve denarja zagotove tudi odškodnino v obliki obresti.

Medsebojna kreditna razmerja ureja zvezni zakon, a "poleg obveznosti o pogojih za uporabo in vračanje kreditov" ni mogoče deločati "obveznosti, ki omejujejo pravice delovnih ljudi".

"Organizacije družbenega dela, interesne skupnosti in družbeno-politične skupnosti" lahko sporazumno ustanovljajo banke in poslujejo v skladu s statutom bank. Od sredstev, ki jih ustvari banka, se najprej izloči del za osebne in skupne potrebe bančnih uslužbencev "in za razvoj gmotne podlage njihovega dela", ostanek pa se deli "na družbeno pravne osebe, ki so združila svoja sredstva v banki." Ta ostanek je mogoče obdavčiti le kot dohodek oseb, na katere je bil razdeljen. Enake so pravice organizacij in skupnosti, ki vlagajo sredstva v zavarovalne in druge denarne organizacije.

Pozneje so dodali odstavek o organizacijah, "ki se ukvarjajo s posredovanjem v blagovnem prometu v zunanji trgovini pa tudi v notranji trgovini v večjem obsegu", za katera bo enotna načela določil zvezni zakon.

"Samoupravni sporazum" (med podjetji) in "družbeni dogovor" (med občinami, sindikati, gospodarskimi zbornicami in drugimi združenji) sta obvezna in ju je mogoče podkrepiti z zakonom.

XXIII "Zagotovljena je svoboda samostojnega osebnega dela z delovnimi sredstvi, ki so last občanov, če dejavnost... ustreza načinu, gmotni podlagi in možnostim osebnega dela. Delovni ljudje, ki opravljajo takšno dejavnost, imajo načeloma enak družbenogospodarski položaj in v bistvu enake pravice in obveznosti kot delovni ljudje v organizacijah združenega dela". Zakon ureja pogoje za opravljanje osebnega dela in lastninske pravice.

"Delovni ljudje, ki samostojno opravljajo osebno delo, lahko svoje delo in delovna sredstva združujejo v zadrugah in podobnih organizacijah", lahko pa jih tudi "združujejo v razne oblike kooperacije in druge načine poslovnega sodelovanja" z organizacijami združenega dela.

"V kmetijski proizvodnji, obrti in drugih storitvenih in podobnih gospodarskih dejavnostih, pa tudi v kulturnih, poklicnih in drugih podobnih dejavnostih" lahko občani v omejenem obsegu zaposlijo tudi druge osebe na temelju sporazuma. "Občan, ki se ukvarja s samostojnim osebnim delom" lahko svoje delo in sredstva združuje z drugimi "v posebnih organizacijah združenega dela, ki jih določa zakon." Zagotovljena mu je lastninska pravica, pravica, da vodi poslovanje organizacije, in pravica do deleža pri ustvarjenem dohodku.

"Zakon lahko določi, da je največja površina obdelovalne zemlje na kmetiji... v hribovskih in gorskih krajih lahko večja od tiste, ki jo določa 21. člen ustave." /10 ha/

XXIV "Skupni gospodarski interesi delovnih ljudi... Jugoslavije se uresničujejo na enotnem jugoslovanskem trgu... Protiustavno je sleherno dejanje in sleherni akt, ki izpodkopava enotnost trga." Temelji enotnosti trga so prosto gibanje in združevanje dela, prosta menjava blaga in storitev, enoten denar, enotna monetarna politika, enotni sistem gospodarskih stikov s tujino, prosto delovanje organizacij združenega dela, razvijanje prostega tekmovanja, preprečevanje monopolskih prednosti in načrtovanje gospodarskega in družbenega razvoja.

Če se z akti zveznih organov okrnjuje enakopravnost, "se hkrati z določanjem skupne gospodarske politike... določi tudi kompenzacija."

XXV Družbeni načrt Jugoslavije določa skupno gospodarsko politiko in "podlago ukrepov gospodarske politike," ki jih sprejemajo zvezni organi.

XXVI "Emissijsko funkcijo opravlja Narodna banka. Skupno emisijsko politiko uresničujejo Narodna banka Jugoslavije, narodne banke republik in narodni banki avtonomnih pokrajin... Narodne banke republik in avtonomnih pokrajin se ne morejo ukvarjati z dejavnostjo poslovnih bank..." Vse skupaj so odgovorne "za stabilnost valute, splošno plačilno sposobnost in za uveljavljanje skupno določene monetarne politike." Svet guvernerjev Narodne banke Jugoslavije sestavljajo guverner te banke ter guvernerji narodnih bank republik in avtonomnih pokrajin. - Pozneje so dodali odstavek o službi družbenega knjigovodstva, ki opravlja plačilni promet v državi in nadzorstvo nad družbenimi sredstvi.

XXVII Republike in avtonomni pokrajini določajo prispevke in davke občanov in organizacij združenega dela. Federacija določa obdavčenje izdelkov in storitev. Federacija lahko predlaga davčno politiko "za odpravo motenj na trgu". Kadar zahtevajo izredne potrebe države, lahko federacija predpiše meje dohodkov družbenopolitičnih skupnosti.

XXVIII "Narodi in narodnosti, delovni ljudje in občani" uresničujejo svoje skupne interese v Jugoslaviji prek organov federacije, z neposrednim sodelovanjem in dogovorom republik, pokrajin in občin, s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem.

XXIX Federacija predstavlja SFRJ, zagotavlja neodvisnost in ozemeljsko celovitost ter ureja pravice v organizacijah združenega dela, pogodbeno razmerja v trgovini, družbeno načrtovanje, monetarni sistem, plačilni promet s tujino, za-

varovanje, enotni trg, nadzorstvo nad cenami, zunanjo trgovino, družbeno knjigovodstvo, združevanje gospodarskih organizacij; armado in obrambo; mednarodno politiko; državno varnost; državljanstvo, osebne izkaznice, praznike in odlikovanja; nadzorstvo nad tujci in nalezljivimi boleznimi; vodni in zračni promet; temelje kazenske odgovornosti; mere in uteži, zvezne volitve; neskladnosti republiških zakonov, in varuje ustavo.

XXX Organi federacije sprejemajo zakone na svojih področjih in odgovarjajo za njihovo izpolnjevanje. Na področjih, kjer zvezni organi niso neposredno odgovorni, so odgovorni organi v republikah in pokrajinah.

XXXI "O spremembah ustave odloča zvezna skupščina a soglasjem skupščin vseh republik" in pokrajin, predlog za spremembo lahko da skupščina republike ali pokrajine. Sprememba je sprejeta, ko se z besedilom, sprejetim v zvezni skupščini, strinjajo skupščine vseh republik in pokrajin. Če se le ena ne strinja, ponovni predlog o tej stvari ne more priti na dnevni red pred enim letom.

XXXII Organi federacije zahtevajo temelje družbenega plana ter sprejemajo zakone na področjih monetarnega sistema in emisije denarja, deviznega sistema in zunanje trgovine, carinske in necarinske zaščite, nadzorstva nad cenami, kreditiranje razvoja nerazvitih republik in pokrajin, odločanja vrst davkov na proizvode in storitve ter sredstev za financiranje federacije. "Na podlagi usklajenih stališč" z republikami in pokrajinami sprejemajo organi federacije tudi akte o omejevanju trga. Pozneje so dodali tudi "ukrepe, ki zahtevajo kompenzacijo in način in obliko kompenzacije" ter predpisano združevanje gospodarskih organizacij v zvezno gospodarsko zbornico. Zvezni izvršni zvet mora poskrbeti, da se najprej "uskladijo stališča" z republiški in pokrajinski organi, kar je doseženo, "ko se predsedniki republiških in pokrajinskih izvršnih svetov izrečejo za predlagani akt... ali ne nasprotujejo temu". Za posamezna področja lahko tudi "sporazumno ustanove medrepubliške odbore". Usklajevanje je potrebno tudi, če je k predlaganemu aktu sprejet amandma. Kadar soglasje ni doseženo, obvesti zvezni izvršni svet predsedstvo SFRJ in zvezne skupščine. Če prevlada mnenje, da je akt nujno treba sprejeti, ker bi "utegnila nastati znatnejša škoda za interese družbene skupnosti", lahko zvezni izvršni svet sprejme ta akt z dvetretjinsko večino. V nujnih primerih je predlog sprejet v zboru narodov, "če zanj glasuje večina delegatov vsake republike in avtonomne pokrajine v tem zboru." Če te večine ne dobi, ustanovi zbor narodov posebno komisijo iz enakega števila delegatov iz vsake republike in ustreznega števila iz pokrajin, ki mora predložiti rešitev. Če niti po ponovnem razpravljanju tak akt ni sprejet, a je po mnenju predsedstva SFRJ "neogiben in nujen", lahko predsedstvo razglasi, da velja do dprejetja novega akta, oba pristojna skupščinska zbora pa se razpustita.

XXXIII "Vsi dohodki in vsi izdatki federacije so določeni v proračunu federacije" odkoder se financirajo armada in obramba, organi federacije, obveznosti do nerazvitih republik in pokrajin glede nujno potrebnih družbenih služb, rezerve federacije, "kakor tudi druge potrebe, ki jih financira federacija po določilih ustave." Dohodki federacije so carine, takse, kakor tudi prispevki republik in pokrajin, ki plačujejo določen odstotek od davka na proizvode in storitve v prometu. Federacija sme ustanavljati sklade in prevzemati obveznosti samo, kadar je pooblaščen z ustavo ali na podlagi soglasja republik in pokrajin. Za sklad gospodarskega razvoja nerazvitih lahko federacija razpisuje obvezna posojila.

XXXIV Mednarodne pogodbe, ki zahtevajo spremembe v republiški ali pokrajinski zakonodaji, ali zakoni, ki nalagajo posebne obveznosti kakim republikam ali pokrajinam, "se sklepajo ob poprejšnjem soglasju" republik ali pokrajin. "V mednarodnih stikih se upošteva načelo enakopravnosti jezikov jugoslovanskih narodov, ustrezno pa tudi jezikov narodnosti. Kadar se mednarodne pogodbe sestavljajo v jezikih pogodbenih dežel, se enakopravno uporabljajo jeziki jugoslovanskih narodov." Republike, pokrajine, občine in samoupravne organizacije imajo pravico do stikov s tujimi ali mednarodnimi organi in organizacijami ali pokrajinami tujih držav "v okviru določene zunanje politike in mednarodnih pogodb."

XXXV "Ustanovi se predsedstvo SFRJ," ki "predstavlja" Jugoslavijo doma in v tujini "in opravlja druge z ustavo določene pravice in dolžnosti." Predsedstvo "z namenom, da uresničuje enakopravnost narodov in narodnosti, usklajuje skupne koristi" republik in pokrajin. Ima pravico, da predlaga skupščini "temeljne smeri politike in sprejemanja zakonov" in spremembo ustave; o tem tudi "zavzema stališča in izreka mnenja". Predsedstvo predlaga kandidata za predsednika zveznega izvršnega sveta, razglasi izvolitev ZIS, lahko skliče sejo ZIS, razglša zakone, predlaga predsednika in sodnike ustavnega sodišča ter člane sveta federacije, imenuje in odpokliče poslanike, imenuje in povišuje generale in admirale, podeljuje odlikovanja in izreka pomilostitev. Predsedstvo zahteva zasnove obrambnih načrtov, ukazuje mobilizacijo, razglša vojno stanje, vodi in poveljuje oboroženim silam ter med vojnim stanjem lahko sprejema uredbe z zakonsko veljavo. Če zvezna skupščina ne sprejme predloga predsedstva o temeljnih smereh politike ali o sprejemu zakona in če tudi po daljšem postopku ni doseženo soglasje, "se zvezna skupščina razpusti, predsedstvu pa preneha mandat". Predsedstvo lahko "postavi pred zvezno skupščino vprašanje zaupnice ZIS". Sestavljajo ga po dva člana iz vsake republike in po en član iz vsake pokrajine. Pozneje so dodali, da so v njem tudi predsedniki skupščin republik in pokrajin. Izvoljeni so za pet let in nihče ne more biti izvoljen dvakrat zaporedoma. Mandat se podaljša v primeru neposredne nevarnosti vojne ali vojnega stanja. Član predsedstva ne more biti hkrati poslanec zvezne skupščine, član izvršnega sveta, sodnik niti imenovan funkcionar drugega državnega organa. Predsednik in podpredsednik, ki ne moreta biti iz iste republike ali pokrajine, sta voljena za eno leto, po vrsti iz vsake republike in dveh pokrajin. Predsednik zastopa predsedstvo in Jugoslavijo, sklicuje seje, podpisuje akte in sprejema akreditivna pisma tujih poslanikov. "Predsedstvo dela na temelju usklajevanja stališč svojih članov." Soglasno odloča o vprašanjih, za katere je "z ustavo določeno, da je potrebno soglas-

je vseh republik" oziroma pokrajin, o drugih vprašanih "pa odloča z večino glasov vseh svojih članov."

XXXVI "Zvezna skupščina lahko Josipa Broza Tita spričo njegove zgodovinske vloge" itd "izvoli za predsednika republike." Voli se za pet let in "zastopa Jugoslavijo doma in v tujini, razglša zakone, razglasi izvolitev ZIS, imenuje in odpokliče poslanike, podeljuje odlikovanja ter razglša vojno stanje, če se skupščina in predsedstvo ne moreta zbrati. V tem izrednem stanju tudi izdaja uredbe z zakonsko veljavo. Kot vrhovni poveljnik oboroženih sil vodi in poveljuje, kakor tudi imenuje in povišuje generale in admirale. Lahko skliče skupno sejo predsedstva in ZIS. kateri predseduje. Opravljanje posameznih zadev "lahko zaupa" predsedniku predsedstva SFRJ.

XXXVII "Zvezni izvršni svet sestavlja predsednik in določeno število članov" od katerih nekateri kot zvezni sekretarji vodijo zvezne sekretariate. Predsednika voli skupščina na predlog predsedstva SFRJ, člane sveta pa na predlog kandidata za predsednika, in sicer "enako število članov iz vsake republike in ustrezno število" iz pokrajin. Če je predsednik ali član sveta izvoljen iz vrst zveznih poslancev, mu ugasne poslanski mandat. ZIS "je odgovoren za enotno izvajanje politike in splošnih aktov", sprejema odloke in navodila za izpolnjevanje zveznih zakonov, obvešča predsedstvo SFRJ o vprašanih ter lahko postavi vprašanje zaupnice, če meni, da ne more zagotoviti izvajanje določene politike ali odgovorno opravljati svoje funkcije, če kak zakon ne bi bil sprejet. Vsak zbor zvezne skupščine lahko na predlog najmanj desetih poslancev postavi vprašanje zaupnice ZIS. "Če pristojni zbori izglasujejo nezaupnico ZIS, je svet dolžan odstopiti."

XXXVIII "Za opravljanje zadev zvezne uprave" se ustanovljajo zvezni sekretariati z zveznim zakonom, ki določa tudi njihovo delovno področje. Za zadeve, "ki so skupnega pomena za vso državo, lahko federacija ustanovi posebne organe in organizacije... Funkcionar, ki vodi zvezni upravni organ, je osebno odgovoren zvezni skupščini, ki ga lahko razreši dolžnosti.

XXXIX "Neodtujljiva je pravica in dolžnost narodov in narodnosti Jugoslavije, delovnih ljudi in občanov", da "varujejo in branijo neodvisnost, suverenost, ozemeljsko celovitost ter z ustavo določeno družbeno in politično ureditev SFRJ. Nihče nima pravice podpisati ali priznati kapitulacije ali okupacije SFRJ ali posameznega njenega dela. Nihče nima pravice preprečiti državljanom SFRJ, da se borijo proti sovražniku, ki je napadel državo." Pravica in dolžnost občin, pokrajin in republik je, da urejujejo in organizirajo ljudsko obrambo. "Oborožene sile SFRJ so enotna celota in so sestavljene iz Jugoslovanske ljudske armade... in teritorialne obrambe kot najširše oblike organiziranega oboroženega ljudskega odpora." Oborožene sile "varujejo neodvisnost, ustavno ureditev, nedotakljivost in celovitost ozemlja SFRJ." Vsak državljan, ki sodeluje v odporu proti napadlecem, je pripadnik oboroženih sil SFRJ. V oboroženih silah "se v skladu z ustavo zagotavlja enakopravnost jezikov narodov in narodnosti Jugoslavije. V poveljevanju in v vojaškem urjenju v Jugoslovanski ljudski armadi se lahko v skladu z zakonom uporablja eden izmed jezikov narodov Jugoslavije, v njenih delih pa jeziki narodov in narodnosti." V sestavu starešinskega kadra se uporablja načelo "kar najbolj sorazmerne zastopanosti iz republik in pokrajin."

XL "Za izvajanje teh ustavnih amandmajev in za zagotovitev prehoda k njihovi uporabi bo sprejet ustavni zakon.

ZASEBNA PODJETNOST

Ljubljansko DELO je 1. maja objavilo zanimivo pismo Gorazda Klevišarja iz Celja, v katerem ta vprašuje, zakaj 'ne sprostimo predpisov za zaposlovanje pri zasebnikih'. Tako bi mnogi zdomci našli kruh doma in ne bi bilo treba skoro milijonn državljanov delati v tujini za tuji kapital. Na pismo je odgovoril Rado Miklič, pomočnik republiškega sekretarja za delo, kar vsekakor nosi svojo težo:

"Pripravljaajoče ustavne spremembe bodo tudi na področje osebnega dela prinesle nekaj novosti, ki bodo terjale odpravo nekaterih togosti na tem področju. Sicer ustava že doslej v načelu ne ovira osebnega dela in zaposlovanja pri zasebnikih, daje pa vendarle oporo za predpise, ki so pretegi za tak razmah osebnega dela, kakršen je lahko samo koristen tako delovnemu človeku kot družbeni skupnosti.

Po predloženih ustavnih določbah naj bi še bolj jasno prišlo do veljave načelo, da ima osebno delo z delovnimi sredstvi, ki so občanova zasebna lastnina, enako druž

beno veljavo kot vsakršno drugo družbeno delo. V skladu s tem naj bi v bodoče že ustava zagotavljala, da imajo osebe, ki opravljajo osebno delo s svojimi delovnimi sredstvi, v načelu enak družbeno-ekonomski položaj, v bistvu enake pravice in obveznosti kot ljudje, ki delajo v delovnih organizacijah.

Takšna veljava osebnega dela naj bi prišla do izraza zlasti še z možnostmi, da se take osebe združujejo v zadruge in podobne svoje organizacije, kjer sami neposredno skupno razpolagajo z ustvarjenim dohodkom. Še več... : delovni ljudje, ki opravljajo osebno delo s svojimi sredstvi, bi lahko svoje delo in svoja sredstva združevali z delovnimi organizacijami, ki delajo z družbenimi sredstvi; že ustava pa naj bi jim zagotovila pravice, da bi v okviru takšnega sodelovanja potem sodelovali v upravljanju skupnih zadev in v delitvi tistega dohodka, ki je ustvarjen s takšnim sodelovanjem. Posebno pomembna pa je možnost, da bi se lahko osebe, ki se ukvarjajo z osebnim samostojnim delom, med seboj združevale v posebnih delovnih organizacijah...

Takšna ureditev osebnega dela bo seveda terjala tudi revizijo predpisov, ki omejujejo uporabo dopolnilnega dela drugih oseb. Seveda bo tudi v bodoče možno zaposlovati druge osebe v omejenem obsegu, toda to bodo družbeno-ekonomski okviri, ne pa s številkami določene meje," je zaključil svoj odgovor Rado Miklič.

Od meseca do meseca:

TITO JE POL APRILA POTOVAL PO NERAZVITIH PREDELH Jugoslavije. Začel je 5. aprila v Zenici, kjer je izročil zastave novo ustanovljenim teritorialnim enotam, ki so se postavile v novih uniformah. Potem se je podal na lov in počitek v Bugojno, odkoder je obiskoval stare partizanske kraje tja do Jablanice. Na kosovu se je mudil od 12. do 14. aprila, nato en dan v Sandžaku, zaključil pa je pot v Nišu 16. aprila. Povsod se je pogovarjal s krajevnimi predstavniki in v mnogoštevilnih govorih klical k bratstvu in enotnosti.

Najbolj se je odrezal 14. aprila v Prištini, kjer se je pogovarjal s političnim aktivom Kosova. Dejal je, da so od nedavne devalvacije dinarja mnogo pričakovali, "žal pa moram reči, da položaj ni ravno tako dober." Uvoz v prvem trimesečju se je v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta povečal za 45 %, medtem ko izvoz stagnira. Kljub zamrznjenju cene in osebni dohodki naraščajo. Tudi banke se vedejo čedalje bolj nedisciplinirano in manipulirajo z namišljenimi sredstvi. "Zdaj pa se vprašam, kje so tu komunisti, ki s tem upravljajo." Zvezni izvršni svet kljub poohlastilom ne more biti vsemu kos. "Vsiljujejo se mi razne misli, celo ta, da bomo morali poseči po administrativnih ukrepih, da preprečimo taka gibanja." Ustavne amandmaje je treba sprejeti najkasneje do konca julija in postaviti predsedstvo in izvršni svet. Potem "bomo videli, kje smo, in se lotili dela".

Tito je dejal, da "tako, kot se zdaj dela v zvezi komunistov ni dobro in jaz nisem zadovoljen... Mislim pa, da še nismo imeli takšnega položaja, kakršnega imamo v zvezi komunistov zdaj. Toda dokler bom na tem mestu... si bom prizadeval napraviti v zvezi komunistov red. Biti moramo enotni. Vendar pa imamo tudi danes take, ki enotnost kršijo, čeprav tudi sami govorijo o enotnosti... Tu di tukaj ste danes zahtevali, da je treba enkrat povedati, kdo so tisti, ki to enotnost spodbujajo. To bom res povedal nekega dne, pa ne bom dolgo čakal... Gre za naš obstoj, obstoj naše socialistične države, naše skupnosti... Kdo drug pa je lahko za vse to odgovoren, če ne mi komunisti? Moramo se po tem ravnati. In tisti, ki se po tem ne ravna - ven z njim iz zveze komunistov! Doslej smo bili zelo liberalni. Sam nisem bil nikdar pristaš takega liberalizma", kajti "tudi v demokratičnih razmerah mora biti kdo, ki ureja odnose v družbi." Dolžnost komunistov je uresničiti sklepe ZK na političnem, gospodarskem, kulturnem in drugem področju. "Zato bom v kratkem sklical člane predsedstva in druge najodgovornejše ljudi iz republik in pokrajin, da bi razpravljali o vsem tem, kar sem omenil. Ne bomo se razšli, dokler se ne zedinimo," je rekel Tito.

Ob istem času je po Hrvatski potoval Mika Tripalo, član izvršnega biroja predsedništva ZKJ, ki se je marca prepiral s Srbi. V številnih govorih je poudarjal pomen ustavnih sprememb, ki pomenijo vzpostavitev republiške suverenosti in s tem konec zveznega etatizma. Strah pred republiškim etatizmom je neutemeljen, ker ta ne bo imel

primesi nadvlade enega naroda nad drugimi, ampak ga bo premagala razredna borba, je trdil Tripalo.

"SOVRAŽNA DEJAVNOST....."

Izvršni biro predsedstva ZKJ je 23. marca razpravljal o sovražni dejavnosti proti Jugoslaviji, ne da bi javnost kakorkoli obvestil o razpravi ali o sklepih.

Da jih je skrbela sovražna dejavnost, je prišlo na dan šele v sporočilu centralnega komiteja ZK Hrvatske o seji, ki se je vršila na tistem 6. aprila. Dan kasneje so sporočili, da "gre za organizirano akcijo za diskvalifikacijo političnega vodstva SR Hrvatske. Razširila so se namreč obrekovanja o domnevni povezanosti vodstva SR Hrvatske z ustaško emigracijo... z namenom, da bi omajali politično stabilnost, povzročili trenje in nezaupanje med republikami, oslabili politično enotnost ter otežili nadaljni samoupravni socialistični razvoj države... Dejstva neizpodbitno dokazujejo, da gre za povezanost in delovanje sovražnih sil vseh barv iz tujine in unitarističnih in birokratskih sil v državi, saj so pobude teh akcij v marsičem enake." Sovražni elementi so širili svoje laži "tudi po nekaterih organih zvezne uprave." CK je sprejel sklep, da je treba preiskavo nadaljevati in ugotoviti, kdo je za to odgovoren.

Istega dne, 7. aprila, sta dva mlada hrvaška "gospodarska emigranta", 23-letni Andjelko Brajković in 21-letni Miro Barišić, ustrelila jugoslovanskega veleposlanika Vladimira Rolovića v Stockholmu. Od strelav v glavo je Rolović 15. aprila umrl.

Zvezni izvršni svet je zasedal na Brionih 23. in 24. aprila in štiri dni kasneje je predsednik Mitja Ribičić povedal tisku, da so na seji sprejeli poročilo komisije, ki je raziskovala sovražno dejavnost po nalogu izvršnega biroja in v zvezi z zahtevo Hrvatov. Na podlagi poročila komisije je vlada ugotovila, "da zvezni organi uprave, njihove službe ali posamezniki v njih niso ne spodbujali ne širili političnih spletk in lažnih govorov o domnevni povezanosti sovražne emigracije s političnim vodstvom SR Hrvatske." Vlada pa je potrdila, da se sovražna dejavnost zadnje čase krepi in da je v zadnjih dveh letih "obstajala skrbno pretehtana in na široko zasnovana akcija, ki se je rodila v tujini z namenom, kakor je dognal tudi CK ZK Hrvatske, da bi diskvalificirala politično vodstvo SR Hrvatske". Vlada je zato sklenila, da je treba boj proti vsem oblikam sovražne dejavnosti kar se da okrepiti.

ZAPREPAŠČUJOČA NAIVNOST ali NOROST

V muenchenski pivnici se je po poročilu londonskega TIMESA 17. aprila zvečer zbralo okrog 250 Hrvatov, med njimi mnogo tistih, ki začasno delajo v Nemčiji, na proslavo 30-letnice ustanovitve Paveličeve Nezavisne države Hrvatske. Glavni govornik, dr. Branko Jelić iz Zahodnega Berlina, nekdanji Paveličev tovariš in izdajatelj HRVATSKE DRŽAVE, je trdil, da Sovjetska zveza podpira hrvatska separatistična stremeljenja. Gromovito so mu ploskali, ko je dejal, da "na zapadu nimamo kaj iskati, zato se moramo obrniti na pomoč na Sovjetsko zvezo. ZSSR smatra, da imajo Hrvati isto pravico do neodvisnosti kot katerikoli drugi narod." Dr. Jelić niti ob tej priliki niti pozneje ni naznanil, kdaj se bo preselil iz 'zapada' na 'vzhod'.

I. STANIČ

KULTURA IN OMIKA

POLICAJI PROLETARCI

Študenti v poslopih ljubljanske univerze na Aškerčevi cesti so se že dolgo pritoževali zaradi neznosnega prometa in hrupa na tej cesti, ki povezuje Hrvaško in Dolenjsko s Trstom in Italijo. Ker so bili protesti brez haska, so se študentje lepega dne odločili za demonstracijo. Odkorakali so pred poslopje slovenske skupščine in tam prebrali protestno izjavo. Ker je univerzitetni komite Zveze komunistov Slovenije ta korak podprl, so se v javnosti pojavila 'netočna tolmačenja' glede njegove aktivnosti, tako da je bil primoran podati izjavo, zakaj je demonstracijo podprl. Izjava pravi, da je hrup na cesti 'resna motnja delu' šol ob Aškerčevi cesti, da so bile 'mnoge samoupravne poti' izčrpane in da ni kazalo, 'da bi odgovorni družbeni organi nameravali v doglednem času začeti reševati ta izredno pereči problem'. Univerzitetni komite je zato sodil, da je taka protestna manifestacija upravičena. Izjava pravi dobesedno: "Do manifestacije prihaja v družbeno politični situaciji, ki je sicer naelektrjena zaradi drugih vprašanj, kot so: protislovje med sposobnostjo vodilnih struktur, da bi se sporazumeli o bistvenih vprašanjih jugoslovanske družbe (ustava, proračun itd.), in med neučinkovitostjo v vodenju tekoče ekonomske politike (kar vzbuja upravičene dvome o sposobnosti za odpravljanje vzrokov nestabilnosti) ter med pojavi nedemokratskih nacionalistično-hegemonističnih pritiskov, nedoslednim izvrševanjem nalog in sprejetih sklepov ZK, preplavljanjem s potrošniško mentaliteto, prodorom vse večje socialne diferenciacije. Nesposobnost odgovornih družbenih organov, da bi rešili problem Aškerčeve ceste, je samo kamenček v mozaiku siceršnje družbe ne inernosti v reševanju perečih vprašanj". Bolj jasno se je bilo težko izraziti.

Druga kritika na račun komiteja je menda bila, da so zborovanja in manifestacije bile pripravljene brez prejšnjega dogovora z milico. Komite je mnenja, da "dokler je mogoče doseči z milico demokratično soglasje o tehnični organizaciji take manifestacije, ne vidimo razloga, zakaj bi ovirali to službo v njeni upravičeni skrbi za javni red." Komite ugotavlja, da se je ob tej akciji milica obnašala trezno in razsodno in da je ravno takšno obnašanje pripomoglo k uspehu akcije. Kot kaže pa so nekateri študenti hoteli spopade z milico, in tem komite takole odgovarja: "Pozivi na spopade z milico so zelo ceneni, njihovi avtorji pa pozabljajo, da jim stojijo v milicijskih uniformah nasproti otroci tistih socialnih slojev, ki v naši družbi tako težko pridejo do univerzitetnega študija, in delovni ljudje, ki so po svojem dejanskem statusu proletarci."

Ubogi študenti - ubogi policaji!

Poroča Spectator

FILM "BITKA ZA PROTEKCIJO"

Tekoča krilatica o medrepubliških "čistih računih" se je pojavila tudi na kranjskem kongresu filmskih delavcev Jugoslavije preteklega meseca. "Delavci" so rekli, da ne bi smel biti noben filmski načrt forsiran na škodo drugih. S tem v zvezi so govorili o filmu "Bitka na Neretvi", oziroma o izgubah pri tem filmu in o nepovrnjenih vlogah, ki so jih prispevali republiški politični organi in gospodarske organizacije. Predsednik zveze Aleksandar Petrović je napadel način, kako je bil ta film posnet in je celo proceduro označil za "protekcionsko".

KNJIŽNI TRG

Mladinska knjiga je v svoji izdaji Naša Beseda tiskala tri knjige izbranih del Ivana Preglja in sicer roman Tolminci, roman Plebanus Joannes ter povest Štefan Golga in njegovi. To so glavna dela izbora; v drugi in tretji knjigi je še nekaj drugih povesti. Pregljeva dela mlajšim bralcem doma niso poznana. Morda ga je založba hotela približati novi generaciji tako, da je omenila, da je bil prvoten naslov Tolmincev Tlačani in da gre v delu za upor (doma pravijo sedaj temu v spakedrani slovenščini "za uporne odnose") slovenskih kmetov proti nemškim in italijanskim fevdcem.

O "Živem Orfeju" sem na kratko poročal že pred meseci. Tokrat naj omenim, da je knjiga končno izšla in da nosi podnaslov 'Velika antologija slovenske poezije'. Uredniki pravijo, da ni inventura obstoječega pesniškega gradiva ampak njegov izbor in selekcija: izbor najboljšega in selekcija manj dobrega in slabega.

Mariborski DIALOGI imajo novega urednika Janeza Švajncerja. Člani uredniškega kolegija so Janko Čar, Jože Horvat, Zmago Jeraj, Herman Vogel in Vili Vuk. Pod novim vodstvom bo revija obravnavala kulturne, filozofske in sociološke tokove v sedanjosti. Načelno revija ne bo več obravnavala pojavov v preteklosti, v kolikor niso povezani z določeno tematiko sedanjosti.

V Beogradu je izšla prva številka mednarodne revije SIGNAL. Objavljala bo domačo in tujo poezijo nove avantgardne smeri 'signalizem'. V prvi številki je objavljenih dvajset pesmi, sestavljenih iz števil, črk, znakov in risb, ki so jih prispevali avtorji iz 'signalističnih' centrov Beograda, Zagreba, Novega Sada, Nima, Subotice in Prištine ter avtorji 'konkretni' in 'vizualni' poezije iz Italije, Francije, Avstrije, Urugvaja, ZR Nemčije, ČSSR, Belgije itd. Objavljen je tudi manifest signalizma. Revija bo izhajala vsake tri mesece, njen urednik pa je Miroslav Todorović.

OBLETNICE

Šentjakobsko gledališče v Ljubljani je proslavilo 50-letnico obstoja. Za svoj jubilej si je izbralo repertoar samih slovenskih del, na jubilejni predstavi pa so igrali Cankarjevega 'Martina Kačurja'.

75-letnico življenja je dočakal esejist Božidar Boriko, 60-letnico pa pisateljica Nada Kraigherjeva iz Trsta.

Za dopisna člana Slovenske Akademije znanosti in umetnosti sta bila izvoljena Dr. Dušan Kermavner in dr. Oton Berkopec.

ZDOMSKI PROTİKOMUNIZEM

Uredniku Klica Triglava.

Prebral sem v eni od vaših števil odgovor SIJU SLOVENSKE SVOBODE v Argentini, namreč vaš odgovor na to, da naj bodo vse zdomske politične skupine po svojih izjavah protikomunistične. Prebral sem tudi zadevno številko SIJA. SIJ je eno najbolj urejanih zdomskih glasil in ga je užitek brati. To pa nikakor ne pomeni, da skupina, ki ga izdaja in oblikuje, res dojema današnji čas.

Kot morem iz vsega napisanega povzeti, SIJ vztraja na tem, da se vse zdomske politične skupine načelno izjavijo za protikomunistične, v nasprotnem primeru rušijo enotnost ideološke emigracije; v kolikor je celo že ne izdajajo v primeru, kadar kdo od vodilnih obišče domovino.

Ali se vam ne zdi, da v primeru takih gledanj prihajamo od ene skrajnosti v drugo? Duh demokracije je dovolj širok, da dopušča vsakemu, da si izbere za dosego svobode slovenskega naroda tisto pot, ki jo po svoji vesti ima za najboljšo. To je eno. Drugo pa, ali je res edino SIJ SLOVENSKE SVOBODE tako vseveden in poučen, da more edino on presoditi, kaj mora kdo delati in česa ne. Komu pa kaj koristi vztrajanje na besedi: protikomunizem, na zapiranju pred zahtevami časa? Treba je dejanja. Tako komunizem kot protikomunizem sta danes že preteklost. Za današnje režime in sisteme bi bilo treba najti že nekoliko drugačnih pojmov.

Novi rod, ki stopa na plan, bodisi v matični domovini kot v zdomstvu, je v svojem delovanju osvobojen osebnih tragedij, ideoloških konfliktov in vsega, kar je nekoč fanatiziralo razdvojene tabore. Ideologija je pri novem rodu postala skoraj že povsem zasebna stvar. Slovenstvu grozi otopelost in praznina, ki jo vnaša sodobno stehnizirano življenje. Temu pa ne bi ušli tudi ne v "svobodni" družbi, kot jo zastopa SIJ.

Ta svobodna družba ali svobodni svet se včasih prav pri zdomcih kaže v pomilovalnem gledanju na domovince. Doživite celo, da vam emigrantski duhovnik namesto božje besede ali bratskega nasveta nudi edino protikomunistično propagando kot nevednemu rojaku. Enkrat bi lahko vedeli, da so ljudje naveličani agitacije take ali drugačne in si želijo miru. Zato naj bo pisanje umirjeno in stvarno.

Čudno je tudi gledanje SIJA na domovino. Povsem politično je. Vsaka zveza z domovino je že nujno politična in tudi obisk doma je že. Ali bi si enkrat ne razčistili pojmov, kaj so zasebne stvari, kaj so politične, kaj je objektivno poročanje in kaj agitiranje, kaj je resnica in kaj je sodba. Bojim se, da je to in še kaj dtugega pogosto pomešano.

Ali se slovenstvo in protikomunizem povsem skladata? Po mojem sta to dva pojma. Največ storijo za slovenstvo tisti, ki se, rešeni politične pripadnosti, posvetijo delu za uveljavljanje slovenske misli doma in slovenskega imena po svetu. Premalo pozornosti posvečamo tem požrtvovalnim ljudem. Zdomstvo ima edinstveno priložnost, da išče in povezuje rojake po vsem svetu, za katere se matična do-

movina kaj malo briga. Toda povezuje jih naj pod skupno narodno, ne pa pod ideološko streho. Nestrpnost in napadanje ter nerazumevanje drugače mislečih je tisto, ki razbija slovensko enotnost v svetu. To je nesposobnost za demokratično širino.

Nekateri tudi mislijo, da ljudje v domovini in njihova spoznanja sploh ne zaslužijo pozornosti. Saj nimajo prilike objektivno presojati, če pa pridejo do tega, mora njihova presoja nujno odgovarjati tisti iz "svobodnega" sveta. To vzvišeno mnenje pač ne odgovarja stvarnosti. Če nekatere politične skupine v zdomstvu to razumejo, se zavedajo, da bo le domovinski človek odločujoč, in če znajo temu človeku prislusniti, da znajo ujeti korak s časom, moremo njihovo sposobnost za duh časa edino pozdraviti. Naj torej razvijajo našo državniško in narodnopolitično misel v njeni vseslovenski širini. V domovini jih cenimo.

Domovinski glas.

/ Gornje pismo je bilo oddano na pošto v Avstriji, vendar pa pisec, podpisan z 'domovinski glas', uredniku ni razkril svojega imena in naslova. Kot je sicer to prakso moč razumeti, vendar smatram, da ni urednik KLICA TRIGLAVA nikdar zlorabil takega zaupanja. Na zadnjem občnem zboru Slovenske Pravde, (ki izdaja list,) je prav ob sličnem primeru ponovil svoje staro in v listu objavljeno stališče, da gre rajši v zapor, kot pa da bi razkril vir svojih (zaupnih) informacij, pa četudi bi sodnik smatral tak odnos kot prezir do sodišča.

Zato urednik pričakuje, da pozna polno ime in naslov piscev pism (ali člankov), čeprav razume, ako ti žele objaviti svojih prispevkov, podpisanih s pseudonimi.

Današnje pismo sem izjemno objavil samo zato, ker smatram, da vsebuje pismo za slovenstvo pomembne misli, o katerih velja razpravljati - pa naj bi potem pismo prišlo že od koderkoli. Urednik./

Vrhovno vojaško sodišče v Beogradu je razveljavilo sodbo vojaškega sodišča v Beogradu (KT 381) proti Hansu Petru Rullmannu, Hilmu Taci in Jovanu Trkulji. Zdaj niso več obsojeni zaradi vohunstva ampak samo "obtoženi" dokler sodišče prve stopnje znova ne preišče primera. Vrhovno sodišče je mnenja, da prvostopenjsko sodišče ni nedvoumno in neizpodbitno ugotovilo, da se je trojica pečala z vohunstvom, niti ni jasno, za katero tujo državo naj bi zbirali zaupne podatke o Jugoslaviji.

V Sloveniji živi po prvih uradnih podatkih ljudskega štetja 1.725.088 ljudi (8.4% več kot leta 1961 in 14.7% več kot leta 1953.), od katerih jih je v tujini na delu 49.563. Ljubljana šteje 257.640 prebivalcev, Maribor pa 172.200.

Nenadoma je 8. maja umrl Milentije Popović, predsednik zvezne skupščine in član predsedstva ZKJ. Zabela ga je kap, a je bolehal na raku.

Medtem ko veliko podjetje Dunlop meče delavce na cesto v Britaniji, je sklenilo pogodbo z Jugoslavijo o ustanovitvi novega podjetja za proizvodnjo hidravličnih gumijastih cevi za visoki pritisk na temelju skupnega vlaganja v Bečeju. Dunlop bo prispeval 24% od 2 milijonov funtov za investicijo in bo oskrbel tehnično pomoč, načrte itd.

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

OBIŠČITE NAS - OBIŠČITE NAS - OBIŠČITE NAS

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.1.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.10.0	Finska:	13.-	Nemčija:	16.-
Argentina:	650.- (1300.-)	Francija:	15.-	Švedska:	20.-
Avstralija:	\$A 4 (\$A 7)	Italija:	2500.-	Urugvaj:	60.- (120.-)
Avstrija:	50.-	J. Afrika:	4.- (R 7)	U.S.A.:	5.00 (\$ 8.50)
		Kanada:	5.00 (\$ 8.50)		

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires, Argentina

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada